HOME ASSIGNMENT

DR. B. K. B COLLEGE, PURANIGUDAM
DEPARTMENT OF EDUCATION
SESSION-2023-24

SUBMITTED TO :
BIJU BORA
GHANASHYAM TAID
RANJEETA KAKATI
JANHANGIR HUSAIN

SUBMITTED BY :
NAME: TINKU MONI GAYAN
CLASS: B.A 1ST SEMESTER
ROLL NO: 99 / 368
MEDIUM -ASSAMESE

Acknowledgement (স্বীকৃতি)

মই মোৰ প্ৰকাৰ শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীসকলক (D.O.E) ধন্যবাদ জনাইছো মোক এই Assignment টো কৰিব দিয়াৰ বাবে। তেওঁলোকে মোক এইটো বিষয়ত তেওঁলোকৰ দান প্ৰদান কৰাৰ বাবে ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছো। Assignment এটা কিদৰে তৈয়াৰ কৰে সেই বিষয়ে বিভিন্ন উপদেশ দিয়াৰ বাবে মই মোৰ প্ৰকাৰ ভাই-বাইদেউসকলক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছো লগতে মোৰ Assignment খন আৰম্ভ কৰিছো।

আৰম্ভণি

শিক্ষা হৈছে এক জীৱনব্যাপি চলা প্ৰক্ৰিয়া। যি মানুহ এজনৰ জন্ম হোৱাৰে পৰা আৰম্ভ কৰি মৃত্যু পৰ্যন্ত চলি থাকে। মানৱ সভ্যতাৰ আৰম্ভণিৰ পৰাই শিক্ষাৰ আৰম্ভণি হৈছে আৰু পৃথিৱীত মানৱ সভ্যতা বৰ্তি থকালৈ শিক্ষাও বৰ্তি থাকিব। পৃথিৱীত ভূমিষ্ঠ হোৱাৰ লগে লগে এটা শিশুৱে পৰিৱেশৰ লগত সমাযোজন কৰিবলৈ শিকে। শিক্ষাৰ দ্বাৰা মানুহে অজ্ঞান আন্ধাৰ দূৰ কৰি জ্ঞানৰ পোহৰ বিলাব পাৰে। দৰাচলতে এজন মানুহক সভ্য নাগৰিক কৰি গঢ়ি তোলাত অতি প্ৰধান ভূমিকা পালন কৰে শিক্ষাই। প্ৰাচীন সময়ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বৰ্তমান সময়লৈ শিক্ষাই মানুহৰ প্ৰগতিৰ পথ প্ৰদৰ্শন কৰি আহিছে।

মই এই Assignment টোত শিক্ষাৰ অৰ্থ, শিক্ষাৰ পৰিসৰ, অনুশাসন অৰ্থ, শাস্তি আৰু পুৰস্কাৰৰ শৈক্ষিক ভূমিকাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।

① শিক্ষাৰ অৰ্থ হ'ল :- বুৎপত্তিগত দিশেৰে বিবেচনা কৰিলে দেখা যায় যে শিক্ষা শব্দটো লেটিন ভাষাৰ কেইবাটাও শব্দৰ পৰা আহিছে ।

'E' আৰু 'Duco' দুটা লেটিন শব্দ আৰু এই শব্দ দুটাৰ পৰা শিক্ষাৰ ইংৰাজী প্ৰতিশব্দ Education-ৰ উৎপত্তি বুলি জনা যায় ।'E' শব্দৰ অৰ্থ হ'ল 'out of' বা 'য'ৰ পৰা আৰু 'Duco' অৰ্থ হ'ল 'I lead' বা মই আগুৱাই যাওঁ । অৰ্থাৎ যʼৰ পৰা মই আগুৱাই যাওঁ বা বিকাশ লাভ কৰোঁ সেয়াই হ'ল শিক্ষা ।

আকৌ আন এক লেটিন শব্দ 'Educare'ৰ পৰাও শিক্ষা শব্দৰ উৎপত্তি হোৱা বুলি জনা যায় ।'Educare' শব্দৰ অৰ্থ হ'ল 'to nourish' বা 'to bring up' অৰ্থাৎ লালন-পালন কৰা বা তুলি আনি ধৰা । অৰ্থাৎ নিৰ্দিষ্ট লক্ষ্যৰ ভিত্তিত শিশুক লালন-পালন কৰাই হ'ল শিক্ষা ।

আন এক লেটিন শব্দ 'Educare'ৰ পৰাও শিক্ষা শব্দৰ উৎপত্তি বুলি জনা যায় যাৰ অৰ্থ হ'ল 'to lead out' বা 'to draw out' অৰ্থাৎ বিকশাই তোলা । ইয়াৰ অৰ্থ হ'ল শিশুক আভ্যন্তৰীনভাৱে বা অন্তঃশক্তিৰে বিকশাই তোলা ।

'Educatum' হ'ল লেটিন ভাষাৰ আন এটা শব্দ যাৰ পৰাও শিক্ষা শব্দৰ উৎপত্তি হোৱা বুলি জনা যায় । Eudeatum শব্দৰ অৰ্থ হ'ল 'the act of teaching or training' অৰ্থাৎ শিক্ষাদান বা প্ৰশিক্ষন কাৰ্য্য ।

আকৌ প্ৰাচীন ভাৰতীয় শিক্ষাবিদসকলৰ মতে 'শিক্ষা' (Skikasha) শব্দটো সংস্কৃত ভাষাৰ 'শাস' (shas) ধাতুৰ পৰা আহিছে যাৰ অৰ্থ হ'ল 'to discipline' বা 'to goven' অৰ্থাৎ শাসন নিয়ন্ত্ৰন কৰা । আন এক সংস্কৃত শব্দ 'বিদ'ৰ পৰাও শিক্ষা শব্দৰ উৎপত্তি হোৱা বুলি কʼব পাৰি যাৰ অৰ্থ হ'ল 'to know' অৰ্থাৎ জানিবলৈ বিচৰা । অৰ্থাৎ জ্ঞান আহৰণ কৰা আৰু

স্ব-শাসিত হোৱা প্ৰক্ৰিয়াই হ'ল শিক্ষা ।

শিক্ষাৰ পৰিসৰ হ'ল ÷ শিক্ষাৰ পৰিধি বা পৰিসৰ বুলি ক'লে শিক্ষাই সামৰি লোৱা বিষয়বস্তুসমূহকে বুজোৱা হয় । শিক্ষাক্ষেত্ৰত পৰিধিয়ে সকলো বহুলতা আৰু বহুমুখী শিক্ষণ অভিজ্ঞতাকে সামৰি লয় । এইটো সত্য যে, শিক্ষাৰ পৰিধি অতি ব্যাপক আৰু বহল ।

শিক্ষাৰ পৰিসৰৰ বিষয়ে তলত আলোচনা কৰা হ'ল ÷

(i) শিক্ষা দৰ্শন :- শিক্ষাৰ পৰিসৰে দৰ্শনক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে । এখন দেশৰ শিক্ষাৰ লক্ষ্য উদ্দেশ্য নিৰূপন কৰে দৰ্শনে । দাৰ্শনিকসকলৰ মতে দৰ্শনৰ অধ্যয়ন অবিহনে শিক্ষাৰ সম্পূৰ্ণ বিকাশ সম্ভৱ নহয় । দৰ্শনে শিক্ষাৰ নীতি, আদৰ্শ, পাঠ্যক্ৰম, শিক্ষাদান পদ্ধতি, অনুশাসন আদিত বিশেষ প্ৰভাৱ পেলায় । শিক্ষা দৰ্শনৰ অধীনত বিভিন্ন দাৰ্শনিক সম্প্ৰদায়বোৰৰ শৈক্ষিক তাৎপৰ্যবোৰ বিশ্লেষণ কৰা হয় ।

(ii) শিক্ষা সমাজবিজ্ঞান :- শিক্ষা সমাজবিজ্ঞানে শিক্ষাৰ লগত সমাজৰ সম্বন্ধক বিশ্লেষণ কৰে । শিক্ষা হ'ল এক কাৰ্য যি সমাজৰ মাজত প্ৰচলিত । সেয়েহে শিক্ষাৰ লক্ষ্য, শিক্ষাদান পদ্ধতি, অনুশাসন আদি সমাজৰ প্ৰকৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল । এই বিভাগত সমাজৰ প্ৰকৃতি, সংস্কৃতি, সমাজৰ ক্ৰিয়া-কলাপ, বিভিন্ন সামাজিক প্ৰবণতাৰ শিক্ষাৰ ওপৰত পৰা প্ৰভাৱৰ অধ্যয়ন কৰা হয় ।

(iii) শৈক্ষিক প্ৰযুক্তিবিজ্ঞান ÷ এই বিভাগৰ অধীনত বিভিন্ন শিক্ষণীয় কৌশলৰ যোগে কেনেকৈ কম সময়তে ফলপ্ৰসূ শিক্ষা প্ৰদান কৰিব পাৰি সেই বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা হয় । শিক্ষাৰ মনোবিজ্ঞান অনুসৰি বিভিন্ন প্ৰযুক্তিমূলক কৌশলৰ প্ৰয়োগৰ যোগে শিশুৰ বিকাশ সাধন কৰিব লাগে ।

(iv) শৈক্ষিক প্ৰশাসন :- শিক্ষাৰ এই বিভাগে শৈক্ষিক প্ৰশাসনৰ লগত জড়িত বিভিন্ন নীতি, কৌশল আৰু সমস্যাবোৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰে। শৈক্ষিক প্ৰশাসনৰ নীতি, পৰ্যবেক্ষণ, বিদ্যালয়ৰ নিয়ন্ত্ৰণ, শিক্ষক আৰু কৰ্মচাৰীৰ নিযুক্তি, শিক্ষকৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য, বৈষয়িক সামগ্ৰী, বিদ্যালয় নিয়ন্ত্ৰণ, শিক্ষক আৰু কৰ্মচাৰীৰ নিযুক্তি, শিক্ষকৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য, বৈষয়িক সামগ্ৰী, বিদ্যালয় পৰিচালনা আদি বিষয়ৰ অধ্যয়ন এই বিভাগত কৰা হয়।

(v) শৈক্ষিক পৰিমাপন আৰু মূল্যায়ন :- শিক্ষাৰ সমগ্ৰ প্ৰক্ৰিয়াত মূল্যায়ন অতি আৱশ্যকীয় বিষয়। এই বিভাগত শিক্ষাত কিয় আৰু কেনেকৈ মূল্যায়ন কৰিব লাগে, সফলতা বা বিফলতাৰ মাপকাঠি আদিৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰে।

(vi) তুলনামূলক শিক্ষা :- তুলনামূলক শিক্ষাই বিভিন্ন দেশৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা অনুসৰি কৰি নিজ দেশৰ শিক্ষাৰ মান উন্নত কৰাত সহায় কৰে। শিক্ষাৰ এই বিভাগত বিভিন্ন দেশৰ শিক্ষাৰ সংগঠন, লক্ষ্য, পাঠ্যক্ৰম, নীতি, সফলতা আদিৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰে।

(vii) শিক্ষাৰ বুৰঞ্জী :- শিক্ষাৰ বুৰঞ্জী অধ্যয়নৰ দ্বাৰা অতীতৰ শৈক্ষিক ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে বিশদভাৱে জানিব পৰা যায়। শিক্ষাৰ এই বিভাগে প্ৰাচীন কালৰ লগতে মধ্যকাল আৰু আধুনিক কাল শিক্ষাৰ গাঁথনি, শিক্ষাৰ দৰ্শন, শৈক্ষিক প্ৰচেষ্টা, শৈক্ষিক চিন্তাবিদসকলৰ দৰ্শন আদিৰ বিষয়ে জানিব পৰা যায়।

(viii) শৈক্ষিক সমস্যা :- আন আন ক্ষেত্ৰৰ দৰে শিক্ষাক্ষেত্ৰতও বিভিন্ন সমস্যাৰে ভৰপুৰ। এই বিভাগে শিক্ষাৰ লগত বিভিন্ন সমস্যা, যেনে - আৰ্থিক সমস্যা, সৰ্বজনীনকৰণৰ সমস্যা আদিৰ বিষয়ে বিশদভাৱে অধ্যয়ন কৰে।

② <u>অনুশাসনৰ অৰ্থ হ'ল</u> :- অনুশাসন শব্দত ইংৰাজী প্ৰতিশব্দ হৈছে 'Discipline' । এই শব্দটো লেটিন ভাষাৰ "Disciplina" শব্দৰ পৰা উৎপত্তি হৈছে যাৰ অৰ্থ হৈছে - "Disciple" অৰ্থাৎ শিষ্য । অৰ্থাৎ গুৰুৰ প্ৰতি শিষ্যৰ মনত প্ৰয়োজন হোৱা আত্মসমৰ্পণৰ ব্যৱস্থাই হৈছে অনুশাসন । আকৌ আন এচাম শিক্ষাবিদৰ মতে Discipline শব্দটো লেটিন শব্দ "Disciplus" পৰা আহিছে যাৰ অৰ্থ হৈছে "to learn" অৰ্থাৎ শিক্ষা সম্বন্ধীয় । অনুশাসন হৈছে কিছুমান নীতি-নিয়মৰ সমষ্টি ।

অনুশাসন হৈছে মানসিক আৰু নৈতিক প্ৰশিক্ষণৰ এক প্ৰক্ৰিয়া । ই হৈছে এক ব্যৱস্থা যি সমাজে নিৰ্ধাৰণ কৰি দিয়া নীতি-নিয়মৰ মাজেৰে পৰিচালিত হয় । সমাজ আৰু ব্যক্তি উভয়ে অনুশাসনৰ জৰিয়তেহে সুশৃংখলিত ৰূপত আগবাঢ়িব পাৰে । আমাৰ জীৱন প্ৰত্যেকটো দিশতে অনুশাসনৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে ।

অনুশাসনে ব্যক্তিৰ আচৰণক নিয়ন্ত্ৰণ কৰাত, সুঅভ্যাস গঠন কৰাত, নীতি-নিয়ম মানি চলাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰে । ব্যক্তিগত দিশৰ পৰা অনুশাসনে ব্যক্তিক প্ৰবৃত্তিসমূহ নিয়ন্ত্ৰণৰ মাজেৰে নিজকে শুদ্ধ দিশত শৃংখলাবদ্ধভাৱে আগবাঢ়ি যোৱাত সহায় কৰে ।

<u>শাস্তিৰ শৈক্ষিক ভূমিকা হ'ল</u> :- শাস্তি প্ৰদানৰ শিক্ষা ক্ষেত্ৰত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছে । বহু পুৰণি কালৰে পৰা শাস্তি প্ৰদান ব্যৱস্থা চলি আহিছে । ইয়াৰ জৰিয়তে শিক্ষানুষ্ঠান সমূহত অনুশাসন আৰু শৃংখলা ৰক্ষা কৰা হয় । শিক্ষকৰ পৰা পোৱা শাস্তিৰ ভয়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে নিজকে বেয়া কামৰ পৰা বিৰত ৰাখে । বাগলে নামৰ শিক্ষাবিদ গৰাকীয়ে কৈছে যে শিশুসকল অপৰিপক্ক আৰু সহায়হীন । তেওঁলোকক যদি নিজৰ ইচ্ছা অনুসৰি

কৰ্ম কৰিব দিয়া হয় তেতিয়া তেওঁলোকে নিজৰ বিপদ নিজে মাতি আনিব। আচৰণ সংশোধনৰ শেষ উপায় স্বৰূপে শিক্ষকে শাস্তি প্ৰদান কৰিব লাগে। দোষৰ অনুপাত অনুসৰি শাস্তি প্ৰদান কৰিলে ই অধিক ফলপ্ৰসূ হয়। অতীতৰ শিক্ষাব্যৱস্থাৰ দৰে কঠোৰ শাস্তি বৰ্তমান শিক্ষাত প্ৰদান কৰা নহয়। মনো-বৈজ্ঞানিক দিশ বিবেচনা কৰি শিক্ষকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শাস্তি প্ৰদান কৰা উচিত। বৰ্তমান শিক্ষা ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন ধৰণৰ সমস্যা যেনে শ্ৰেণীকোঠাৰ বিভিন্ন সমস্যা, পৰীক্ষাৰ সমস্যা, নিৰনুৱা সমস্যা ইত্যাদিৰ ফলত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মন হতাশাগ্ৰস্ত হৈ পৰা দেখা যায়। এনে ধৰণৰ কিছুমান পৰিৱেশ আৰু পৰিস্থিতিত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শাস্তিৰ পৰিৱৰ্তে উপযুক্ত নিৰ্দেশনাহে অধিক প্ৰয়োজন। সমাজৰ উচ্ছৃংখল পৰিস্থিতিৰ পৰা তেওঁলোকক শুদ্ধ পথেৰে আগুৱাই যোৱাৰ পথ দেখুৱাব লাগে।

<u>পুৰস্কাৰৰ শৈক্ষিক ভূমিকা হ'ল</u> :- শিক্ষাত শাস্তি আৰু পুৰস্কাৰ দুয়োটাই গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা বহন কৰে। মনোবিদ আৰু শিক্ষাবিদসকলেও শাস্তি আৰু পুৰস্কাৰৰ ভূমিকাক স্বীকাৰ কৰিছে। শিক্ষাৰ্থীসকলক অভিপ্ৰেৰিত কৰি উপযুক্ত পথেৰে আগবঢ়াই নিয়াত শাস্তি আৰু পুৰস্কাৰৰ ভূমিকা অনস্বীকাৰ্য। বেয়া কামৰ পৰিণতি স্বৰূপে শাস্তি প্ৰদান কৰি ভৱিষ্যতে সেই কাম পুনৰাবৃত্তি নোহোৱাৰ অথবা শিক্ষাৰ্থীক বাধা প্ৰদান কৰা হয়। তাৰ বিপৰীতে ভাল কামৰ বাবে পুৰস্কাৰ প্ৰদান কৰি ভৱিষ্যত প্ৰদান কৰি ভৱিষ্যতে আৰু বেছি ভাল কৰিবৰ বাবে উৎসাহ প্ৰদান কৰা হয়। জন্মগতভাৱে লাভ কৰা আমাৰ প্ৰবৃত্তিসমূহ সংশোধন কৰাৰ বাবে শাস্তি প্ৰয়োগ কৰা হয়। শাস্তি আৰু পুৰস্কাৰ ব্যৱহাৰৰ ফলত শিক্ষানুষ্ঠানত শিক্ষকে শৃংখলা বজাই ৰাখিব পাৰে। অৱশ্যে শাস্তি বা পুৰস্কাৰৰ অতিমাত্ৰা প্ৰয়োগে অপকাৰ কৰা দেখা যায়। সেইবাবে এটা সীমাবদ্ধতাৰ ভিতৰতহে এই দুয়োটা প্ৰয়োগ কৰা উচিত।

(*) গ্ৰন্থপঞ্জী :- কলিতা, ড°. উৎপল, চহৰীয়া, বৰা, ড°. সোণালী, শৰ্মা, অপৰাজিতা (2023): শিক্ষাৰ নীতি, শান্তি প্ৰকাশন, পানবজাৰ, গুৱাহাটী-1

(*) সামৰণি :- এয়া মোৰ বাবে এক ডাঙৰ অভিজ্ঞতা যে মই এইটো বিষয়ৰ ওপৰত দিয়া কামটো কৰিব পাৰিলো। মই এই কামটো ভালদৰে সমাপ্ত কৰিবৰ বাবে যি সকলে মোক সহায় সহযোগিতা কৰিলে মই সকলোকে ধন্যবাদ জনাইছো।